Prijs f 0.50

4e JAARGANG No. 9/10
SEPT.-OCT. 1950

NEDERLAND POLEN

Warszawa in het teken van vrede en opbouw, een der vele parken.

UIT DE INHOUD:

UITGAVE DER VERENIGING NEDERLAND—POLEN

Een geslaagde persconferentie

Groot was de belangstelling voor de persconferentie, die de Vereniging Nederland—Polen op Woensdagmiddag 11 October in haar bureau gehouden heeft. En dat was geen wonder, want het was de eerste gelegenheid, waar in het openbaar iets verteld werd over de reis, die vier Nederlanders zojuist, in de tweede helft van September, naar Polen hadden gemaakt. Deze vier reizigers waren de directeur van het Amsterdams Gemeente Museum, de heer W. J. H. B. Sandberg, de architect Jac. Bot, die tevens gemeenteraadslid is van Amsterdam, de beeldhouwer en kunstcriticus Leo Braat en de componist en muziekcriticus Marius Flothuis. Hun reis had dus een uitgesproken cultureel karakter en ieder heeft zich, zo goed als dat in de korte tijd van hun verblijf mogelijk was, op de hoogte gesteld van de vooruitgang, die het nieuwe Polen op zijn speciale vakgebied gemaakt heeft.

Wat hiervan door de heren Braat, Bot en Flothuis (de heer Sandberg was helaas op het laatste ogenblik verhinderd) op deze persconferentie verteld werd, was zeer leerzaam en werd door de aanwezige journalisten met grote belangstelling aangehoord, zoals ook bleek uit de vragen, die men stelde. Vooral van de heer Bot, die zich als architect zeer intensief had beziggehouden met de wederopbouw van Warszawa, had men het gevoel, dat hij nog wel uren door had kunnen vertellen. Maar ook wat de heer Braat over de musea, het museumbezoek en de volksvoorlichting over kunst vertelde, en wat de heer Flothuis over het muziekleven, het muziekonderwijs, de jonge Poolse componisten naar voren bracht, was heel interessant.

Het was jammer, dat een persconferentie, zeker als er zoveel uiteenlopende onderwerpen te behandelen zijn, niet de mogelijkheid biedt, dieper op verschillende onderwerpen in te gaan. Wij hopen dan ook van harte, dat alle vier heren bereid gevonden zullen worden, voor de lezers van ons blad uitvoerige artikelen over hun ervaringen te schrijven.

Vertegenwoordigers van het belangrijkste deel der Nederlandse Pers. Van links naar recht: A.N.P., Waarheid, Vrij Nederland, Handelsblad, Associeted Press, Vrije Volk, Linie, Volkskrant.

De A.N.P. Redacteur Petzholt in gesprek met de architect Bot.

Na het officiële gedeelte der Conferentie ontwikkelt zich een interessant gesprek.

Belangstellende journalisten stellen de Nederlandse kunstenaars, die een studiereis door Polen maakten, vragen.

MAANDBLAD TER BEVORDERING DER ECONOMISCHE EN CULTURELE BETREKKINGEN

Redacteuren:
S. van Praag
M. Górzyński
Postrek. 518467
Penningm. v. d.
Ver. Nederland-
Polen - Leiden

Nederland-Polen

Redactie-Secretariaat: (Redakcja i Administracja) J. W. Brouwersplein 7 - Telefoon 20992 - Amsterdam

Een van de nieuwe monumentale gebouwen

INDRUKKEN UIT WARSZAWA

Sedert twee maanden ongeveer worden de inwoners van Warszawa geboeid door drie letters „M D M", dat is de afkorting voor de nieuwe woonwijk, die gelegen is aan de hoofdverkeersweg, midden in het hart van Warszawa, aan de Marszalkowska (Marszalkowska Dzielnica Mieszkaniowa).
Voor de reusachtige borden, die daar geplaatst zijn, verdringen zich de voorbijgangers en bekijken de daarop aangebrachte plattegronden, de cijfers en de tekeningen die een beeld geven van de nieuwe woonwijk, welke midden in de stad zal verrijzen. Achter de omheiningen wemelt het van bouwarbeiders, kranen, stellingen, karren, vrachtwagens e.d. Het is interessant te horen wat de „toevallige toeschouwers" van de borden voor gesprekken voeren. Maar neen, het zijn niet nieuwsgierigen, die bij toeval blijven staan! De gesprekken zijn levendig en uit de discussies blijkt, dat de „nieuwsgierigen" vakkundig commentaar weten te geven en goed op de hoogte zijn van de bijzonderheden van het geweldige gebouwencomplex. Het zesjarenplan strekt hun tot wegwijzer — dit bouwplan is slechts een klein onderdeel ervan — deze en gindse nieuwe straat, dit gebouw komt tot stand precies in de tijd die in het

Hier zal de nieuwe stadswijk M.D.W. verrijzen.

plan daarvoor zijn aangegeven. De Warszawase bevolking is zeer goed op de hoogte van de rijke geschiedenis van haar stad, de nieuwe gedaante die zij zal krijgen en de veranderingen, waardoor zij nog schoner zal worden dan voorheen.
Op de gezichten van de omstanders tekent zich een vreugde af, zoals die slechts door de inwoners beleefd kan worden, door hen die dagelijks met eigen ogen aanschouwen hoe hun stad met de dag verandert en hoe uit de onbeschrijflijke ruïnes nieuw leven gewekt wordt. Zij discussieren met een enthousiasme, alsof zij zelf de bouwers waren. En zo is het ook. Want zij zijn het, die bouwen, die de stenen opruimden om een nieuwe stad te kunnen doen verrijzen. Vol blijdschap geeft ieder van hen inlichtingen over de nieuwe plannen van de woonwijk en vol trots vertelt hij over hetgeen reeds is bereikt. Werkelijk, zo'n enthousiasme kende de 700 jaar oude Poolse hoofdstad in haar geschiedenis nog niet. Haar trotse, stoutmoedige plannen verwezenlijken zich voor de ogen van haar inwoners in steen, beton en staal.
„En dan te bedenken," zo zegt men tegen mij, „dat Warszawa in 1945 tot de meest verwoeste steden van de wereld behoorde. De Nazi-bezetters verwoestten Warszawa systematisch; de gehele bevolking van bijna 1.5 millioen werd uit haar huizen verdreven. Toen de bevrijdende Sowjetroepen in 1945 de stad innamen was ze leeg, geen straat was begaanbaar, alles was versperd door puin en ruïnes. 85 % van de stad was volkomen verwoest."
„Warszawa telt nu over de 650.000 inwoners en zoals u ziet klopt weer in iedere straat het rhythme van het vreedzame, opbouwende leven. Aan het einde van het 6-jarenplan zal Warszawa niet alleen een millioen inwoners herbergen, maar het zal mooier, beter zijn dan ooit te voren. Een van de belangrijkste onderdelen van het 6-jarenplan voor de wederopbouw van de hoofdstad is deze woonwijk."
De Marszalkowska was voor de oorlog de woonplaats der welgestelden, der aanzienlijksten uit de Poolse hoofdstad. Hier bevonden zich de grote warenhuizen, eerste klas restaurants en winkels, het was het middelpunt van de handelswereld. De architectuur droeg echter ook een typisch groot-kapitalistisch kenmerk. De bouwstijl was beslist lelijk. De pompeuze huizen verborgen achter hun monumentale gevels niet alleen elegante suites, salons en bureaux, maar ook de lelijke uitwassen van een kapitalistische grotestadsbouw. Iedere centimeter grond in het centrum van de stad was goud waard. De aannemers waren erop uit, ieder vierkantje grond — zonder zich om stadsschoon te bekommeren — ten eigen bate te benutten. Op die manier ontstonden de hofjes, die schachten, beunen (wij zouden zeggen, pijpen) genoemd werden en waarin eeuwig duisternis en vochtigheid heersten. In deze achterhofjes woonde de arme intelligentia, kleine beambten, handwerkslieden. Kelderwoningjes en zolderkamertjes voltooiden het beeld van de ellende dezer Marszalkowska-bewoners.
De Hitlerbarbaren vernielden deze straat volkomen. Over een lengte van 3 K.M. bleven slechts enkele huizen overeind. Particuliere ondernemers herbouwden na de bevrijding enige gebouwtjes van een verdieping, waarin zij hun winkels en restaurants onderbrachten. De zo ontstane kunstmatige fassade gaf de straat de schijn van een verkeersweg, waar overdag levendig vertier heerste en des avonds de etalagelichtjes brandden. Maar deze schijn van een grote stad hield op bij de eerste etage. Men behoefde maar een blik omhoog te slaan om de hemel te zien en de brokstukken van nog niet gesloopte ruïnes.

De eerste Juli 1950 openden een aantal enorme machines hun stormaanval op een flink traject van deze straat. Grote mechanische graafmachines, bulldozers, vrachtauto's, kiepkarren en andere bouwmachinerieën begonnen hun werk. Over de ruïnes verspreidden zich tientallen arbeiders en begonnen het aspect van dit stadsdeel van dag op dag te veranderen. De ruïnes verdwenen, grote kuilen voor de keldergewelven van de toekomstige gebouwen kwamen overal open te liggen. De metselaars, de betonstorters met hun betonmolens en stalen staven werkten en werken er dag en nacht.
Nog dit jaar moeten hier nieuwe muren aan nieuwe straten verrijzen, men kan er de lijnen reeds van zien op de tekeningen, en voor een deel ook op het bouwterrein zelf.
Over de omvang van dit bouwwerk kunnen ons het beste enige cijfers een indruk geven. Het gehele wooncomplex aan de Marszalkowska zal 820.000 kubieke meter woonruimte verschaffen; 290.000 M³ ruimte voor winkels, magazijnen en restauraties. 400.000 M³ voor openbare diensten, zoals gezondheidszorg, cultuur, voorlichting. Bovendien 210.000 M² nieuwe straten en parken. In deze nieuwe straten zal 7 K.M. waterleiding, riolering, electrische kabel en centrale verwarming aangelegd worden. 31 hectare wordt voor groenbebouwing gereserveerd.
Nog duidelijker spreken deze cijfers, wanneer men bedenkt, dat hier een nieuw stadsdeel ontstaat met alle modern comfort voor 45.000 inwoners. Bovendien 11 scholen, 22 kleuterscholen, 11 kindercrèches, 9 gebouwen voor de gezondheidsdienst, 8 apotheken, 2 ziekenhuizen, 18 gemeenschapshuizen en clubgebouwen, 2 nieuwe bioscopen, 1 theater en ten slotte: 5 postkantoren, 5 centrale verwarmingsinstallaties, die alle huizen van de wijk van warmte kunnen voorzien, enige gemeenschappelijke garages, 3 stations voor de toekomstige ondergrondse van Warszawa; een volledig assortiment winkels met een reusachtige markthal — ongeveer 200 modelwinkels, niet inbegrepen de buurtwinkels en niet meegerekend de milkbars, restaurants en cafetaria's enz., voor welker volledige bediening een personeel van 25.000 koppen nodig zal zijn.
De opbouw van deze woonwijk zal zijn voltooiing vinden in 1955. En er bestaat geen twijfel over, of dit plan zal vervuld worden. Ik heb persoonlijk kunnen vaststellen, dat zelfs hoge staatsambtenaren hun vrije tijd ter beschikking stellen om aan deze opbouw, aan dit opruimingswerk daadwerkelijk te kunnen deelnemen. Ook 's nachts ziet met bij het licht van schijnwerpers de vlijtige bewoners van de Poolse hoofdstad graafwerk verrichten en beton storten.
Men vraagt u als gast uit Nederland met grote belangstelling naar de wederopbouw van Rotterdam en andere verwoeste delen van Nederland. Zichtbaar tevreden zijn ze dan, als men hun vertelt, dat de meerderheid van het Nederlandse volk vol bewondering is voor de wederopbouw van de Poolse hoofdstad en dat men daar ook de gigantische opbouw van het nieuwe Polen met belangstelling volgt; hun trots groeit dan nog meer.
Van oorlog, of ook maar iets dat op een oorlogspsychose lijkt, was in Polen nergens iets te merken. Alles spreekt van wederopbouw en vrede. Typerend voor de buitenstaander waren de vele borden aan de verschillende bouwsteigers, waarop de namen vermeld waren van die arbeiders, die hun dagtaak overschreden hadden, met aangave van hun verdiensten erbij. Op de vraag, hoeveel een bouwvakarbeider verdiende, kreeg ik ten antwoord: 20.000 tot 45.000 zl. „En waar ze die moderne nieuwe machines vandaan gehaald hadden?" „Die maken we nu al hier zelf. — De rest komt van ons broedervolk in het Oosten."

Een gedeelte van het nieuwe Ministerie van Arbeid

De vrede zal de oorlog overwinnen

Van onze medewerker uit Warszawa

Op 1 December, precies 11 jaar na de nazi-overval op Polen, begon het eerste Poolse Congres van Verdedigers van de Vrede zijn besprekingen te Warszawa.
1.300 afgevaardigden — mannen en vrouwen, partijleden en partijlozen, gelovigen en niet gelovigen uit geheel Polen waren op het congres aanwezig.
In een zaal van de nieuw opgebouwde Polytechnische Hogeschool van Warszawa zagen wij arbeiders, mijnwerkers, hoogovenarbeiders uit Silezië, metselaars uit Warszawa, textielarbeiders uit Lódź en boeren in hun mooie klederdrachten naast priesters, ingenieurs, kunstenaars, schrijvers, geleerden, wij zagen de opgewekte gezichten van mensen, die iedere dag door hun werk voor de vrede strijden, die weten, dat van hun inspanning de uitslag afhangt van de strijd om de vrede, van de toekomst van ieder onzer.
Het enorme gebouw van de Polytechnische Hogeschool was tot de laatste plaats gevuld met gasten van het congres. Deze gasten zijn: de schooljeugd, leerlingen van vakscholen, studenten, vrouwen, moe-

Zie vervolg pag. 6.

Bij de beraadslagingen van het Poolse Vredescongres. Op de voorgrond links de voorzitter van het Poolse vredescomité, professor Dembowski, rechts de voorzitter van het Wereldvredescomité d'Arboussier.

ders, vertegenwoordigers van heel de bevolking van Warszawa.
Alles getuigde er van, dat het congres geen academische discussie was, doch een congres van mensen, die de vrede, die de toekomst van hun land en van de gehele mensheid liefhebben.
Op het congres spraken vertegenwoordigers van de gehele Poolse maatschapp. Zij spraken in eenvoudige, duidelijke woorden over de wijze, waarop zij in hun tak van werk de uitvoering van de strijd om de vrede opvatten, zij spraken erover, hoe zij een beter, nieuw, socialistisch leven opbouwen, over hun mening, wie hun vriend en wie hun vijand is, over het feit, dat zij niet alleen geen oorlog willen, maar dat zij ook willen en kunnen strijden voor de vrede.
Zo sprak Filak, een voorarbeider uit de mijn „Wieczorek", zo sprak de bekende Poolse acteur Zelwerowicz, zo spraken ook een textielarbeidster uit Lódź, een boerin uit Olsztyn, de schrijver Jerzy Andrzejewski, de componist Andrzej Panufnik, pastoor Lamperty, professor Pienkowski en vele, vele anderen.
Deze eensgezindheid van de Poolse vredesverdedigers was het beste bewijs van de eendracht in gedachten, gevoelens en wil van het Poolse volk in zijn strijd om de handhaving en de versterking van de vrede.
Deze eensgezindheid vond haar weerspiegeling in het besluit van het congres, waarbij de Poolse strijders het verbod van de atoombom en een algemene beperking der bewapening, het verbod en de liquidatie van iedere agressie en gewapende interventie eisen en tevens krachtig aandringen op de uitvoering van de besluiten van Potsdam.
Voortdurend kwamen op de Polytechnische Hogeschool delegaties van de bevolking van Warszawa aan, om het congres te begroeten. Arbeiders kwamen regelrecht van hun werkplaatsen, met hun overalls nog aan, om te melden, dat zij hun aangegane verplichtingen hadden uitgevoerd, maar ook kwamen delegaties kinderen, kleine padvinders, met de armen vol bloemen voor hen, die strijden voor hun veilige toekomst.
Het congres koos een nieuw Pools Comité van Verdedigers van de Vrede en koos zijn afgevaardigden voor het Wereldcongres van Verdedigers van de Vrede te Londen.
Het congres omschreef in zijn besluit, in zijn oproep tot het gehele volk, de taak van de Poolse strijders.
„De vrede zal de oorlog overwinnen, aan onze zijde staat het recht, de rede en de rechtvaardigheid, alles wat leeft en evolueert, wat groeit en sterker wordt, wat de mensen van heel de wereld de belofte brengt van een betere toekomst" — aldus luidt het besluit van de 1.300 deelnemers aan het congres, welke de 18 millioen Polen vertegenwoordigen, die de oproep van Stockholm hebben ondertekend.

De afgevaardigden luisteren met gespannen aandacht

Mannen van de wetenschap en van de praktijk bij een demonstratie van een nieuwe rationalisatiemethode in een fabriek

Enorme vraag naar gequalificeerde arbeiders

Reeds aan het einde van het driejarenplan had de Poolse economische structuur veranderingen ondergaan, die Polen — voor de oorlog een agrarisch land — tot een land met 'n overwegend industriële structuur maakten. In het kader van het zes-jarenplan moet Polen zich nu tot een uitgesproken industrieel land ontwikkelen. Gelijktijdig met deze structurele veranderingen wijzigt zich natuurlijk de samenstelling van de bevolking naar het beroep. En daar men massa's ongeschoolde arbeidskrachten in het productieproces op moet nemen, krijgt het vraagstuk van het opleiden van gequalificeerde arbeidskrachten bijzondere betekenis.

Het totaal aantal arbeiders bedroeg in Polen in 1938 — met uitzondering van de landbouw — 7.8% van de bevolking, d.w.z. 2.7 millioen; het steeg tot 10.8% in het jaar 1946 en tot 16.5% (d.i. 3.6 millioen) aan het einde van het drie-jarenplan (Aug. 1949). Aan het einde van het zesjarenplan (1955) moet het aantal arbeiders alleen binnen de gesocialiseerde sector van de economie — alweer met uitzondering van de landbouw — tot 21.2% van de bevolking, d.i. tot 5.7 millioen gestegen zijn. In de loop van de komende 6 jaren zullen dus nog 2.1 millioen hier werk vinden. Voor de industrie luiden de cijfers: 913.000 (1938), 1.2 millioen (1946), 1.7 millioen (1949) en — volgens het plan — voor 1955 2,76 millioen.

Het vinden en mobiliseren van nog aanwezige reserves aan arbeidskrachten is de belangrijkste taak van de planleiding op dit gebied, want de recrutering van nieuwe arbeiders, vooral voor de sleutelindustrieën en de bouwnijverheid, kan niet aan de willekeur van het toeval overgelaten worden. Aller erst biedt de jeugd van stad en land hiervoor een bron. Een tweede, niet minder overvloedig reservoir bieden de nog talrijke kleine plaatsen zonder eigen industrie, maar evenzeer het dorp, dat nog een aanzienlijk aantal arbeidskrachten aan de industrie kan afstaan. En ten slotte zal het aantrekken van 1.2 millioen vrouwen naar de meest uiteenlopende beroepen verdere tekorten kunnen aanvullen.

De tweede grote opdracht bestaat in het opleiden van 790.000 arbeiders tot gequalificeerde vaklieden, waarvan alleen al 660.000 voor de industrie. Terwijl het aantal leerlingen, dat in het jaar 1950 de middelbare technische scholen verlaat nog slechts 85.000 bedraagt, zullen het er in 1955 reeds 242.000 zijn. De cijfers voor specialisten met hogere technische ontwikkeling bedragen voor dezelfde jaren 26.000, resp. 73.000. Soortgelijk zijn de getalsverhoudingen voor de technische krachten in de landbouw.

Reeds in 1951 zullen 30.000 volleerde tractoristen aan het werk kunnen gaan; in hetzelfde jaar zullen de eerste 1000 agrarische technici hun beroep aanvaarden. In totaal ontvangt de landbouw een aanwas van 8.000 specialisten met hogeschool-ontwikkeling, de industrie 54.000 ingenieurs.

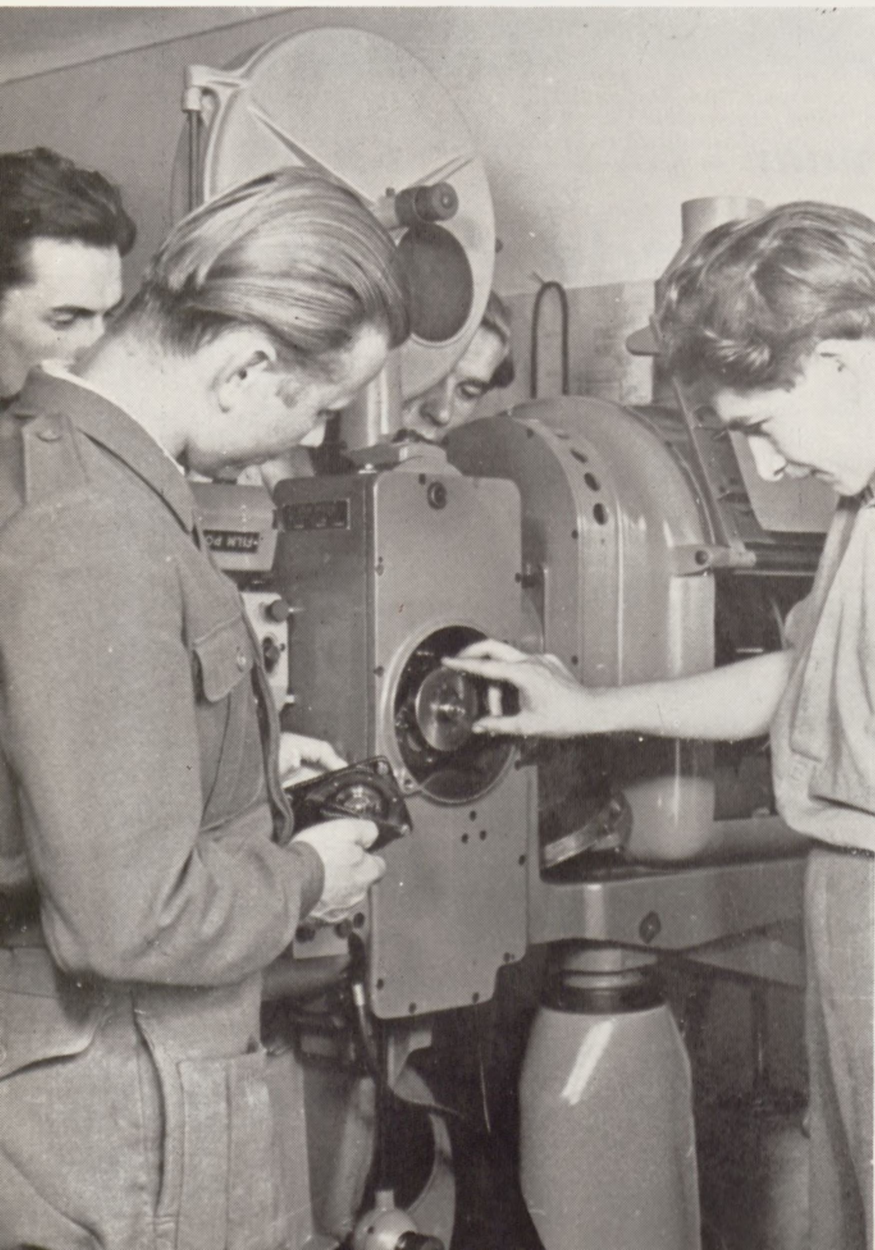
Bovendien zullen dan 20.000 landbouwdeskundigen, finantiële experts, plan-specialisten en andere dergelijke vaklieden hun opleiding voltooid hebben. Dit jonge geslacht van vaklieden komt voort uit de leerlingen van het wijdvertakte net van hogere technische en landbouwscholen, welker toehoorders uit de rijen der arbeiders gerecruteerd zijn, terwijl daarnaast ook de beschikbare oudere specialisten op dezelfde doelmatige wijze ingeschakeld worden

Professor Leopold Infeld,

een bekende Poolse geleerde, keert uit Canada naar Polen terug

Naar men uit Parijs meldt, keert een van de grootste geleerden op het gebied van de physische en de toegepaste mathematica, Professor Leopold Infeld uit Canada, naar Polen terug.
In het jaar 1936 verliet Infeld zijn land, omdat hij daar als een progressief geleerde geen mogelijkheden voor zijn scheppende arbeid zag. Hij vertrok destijds naar Canada, om een leerstoel aan de universiteit te Toronto te bekleden.
Toen hij na de oorlog zijn land bezocht, maakten de grote successen van het tegenwoordige Polen een buitengewoon grote indruk op hem. Bijzonder trof hem, dat in Polen de wetenschap wordt gebruikt voor het bevorderen van vreedzame wederopbouw, in stede van voor oorlogsdoeleinden. Dit opende voor zijn wetenschappelijk werken enorme perspectieven. Op zijn terugreis bezocht hij Parijs, in verband met de voorbereiding van een werk over Maria Curie Sklodowski.
Zijn besluit om naar Polen terug te keren rechtvaardigde Infeld onlangs in een brief aan de Deken van de Universiteit te Toronto, Beatty. De inhoud van deze brief laten wij hier volgen.

Mogelijkheden voor de weetgierige jeugd in Infeld's vaderland

Waarde Deken Beatty,

Uw brief van 27 Juli heb ik ontvangen. U schrijft daarin: „Indien U bij de aanvang van het studiejaar niet in Toronto is, blijft de rector niet anders over dan te constateren, dat U niet meer tot het professorencorps behoort!" Deze mededeling eist een afdoend antwoord mijnerzijds en een overzicht van de omstandigheden, die hiertoe hebben geleid.
In October van het jaar 1949 heb ik verlof gevraagd om mij, in verband met een speciale uitnodiging, in de tweede helft van het jaar naar Princetown te begeven. Mijn verzoek — het eerste in een periode van twaalf jaren — werd afgewezen onder het voorwendsel, dat ik dit verzoek te laat had ingediend. Daarom heb ik in November van het jaar 1949, d.w.z. bijna een jaar van te voren, mijn verlof voor het kalenderjaar 1950—1951 aangevraagd, waarbij ik openlijk vermeldde, dat in mijn vacantieplan ook een bezoek aan Polen was opgenomen. Kort daarop ontving ik van U een brief, met de mededeling, dat de Rector hiermede accoord ging. Derhalve begon ik met de uitwerking van mijn plan en ik heb mij in verband daarmede vastgelegd.
In deze situatie kwam verandering toen ik door de heer Drey openlijk werd aangevallen, in de pers en in het Parlement. Van de zijde van de Universiteit ben ik door niemand openlijk verdedigd. Daarna heeft men mij mondeling andere, zeer gunstige voorstellen gedaan voor mijn vacantie, onder voorwaarde, dat ik mijn vaderland niet zou bezoeken.

Nadat ik vertrokken was uit Toronto, schreef ik U in Mei j.l. uit Engeland, dat ik besloten had mijn oorspronkelijk reeds vastgelegd plan uit te voeren. De ont-

„Krachten noch geld worden gespaard om de voorhanden talenten tot ontplooiing te brengen."

Leopold Infeld

vangst van deze brief bevestigend, heeft U mij medegedeeld, dat Professor Stevenson zijn ontslag had ingediend, dat de afdeling er slecht aan toe was en dat de Universiteit mij nodig had.
Het was voor mij niet te verwonderen, dat het misging met de afdeling toegepaste mathematica. Ik heb in de afgelopen jaren de situatie steeds ongunstiger zien worden, ik heb mijn best gedaan dit te voorkomen en ik heb een aantal voorstellen gedaan welke ten doel hadden dit kwaad te bestrijden. Ongetwijfeld is U bekend, dat ik, gedurende mijn twaalfjarige arbeid steeds als doel voor ogen gehad heb aan de Universiteit van Toronto een goed wetenschappelijk centrum op het gebied van de toegepaste mathematica te scheppen. Ik zie mij genoodzaakt te constateren, dat de voorwaarden om mijn doel te verwezenlijken thans niet aanwezig zijn.
Dit alles betreft echter mijn persoonlijke betrekkingen tot de Universiteit. Er zijn echter veel belangrijker vragen in het spel. Een jaar geleden was ik in Polen en na mijn terugkeer sprak en schreef ik, hoezeer ik onder de indruk van de resultaten was die de Regering en het Poolse volk bereikt hebben op het gebied van wederopbouw en het verhogen van het onderwijsniveau alsmede van de wetenschap. Inderdaad werd ik door het verlangen om aan deze imponerende krachtsinspanningen deel te nemen, gedreven mijn vaderland te bezoeken.
Toen ik van dit bezoek in Canada terug was, heb ik mijn aanvankelijke goede indrukken dieper doordacht. Er waren daar prachtige mogelijkheden voor wetenschappelijk onderzoek en voor de opleiding van de jonge generatie. Krachten noch geld worden daar gespaard om de voorhanden talenten tot ontplooiing te brengen.
Gedurende mijn twaalfjarig verblijf in Canada was de verhouding van de Universiteit tot mij uitstekend. Ik zal daaraan steeds vol dankbaarheid denken. Toen ik in 1936 mijn vaderland verliet, omdat daar, onder het toenmalige systeem, voor mij als man van de wetenschap geen plaats meer was vond ik in Canada een vriendelijke gezindheid en dit land werd mij tot een tweede vaderland. Ik streefde er naar deze gastvrijheid te vergelden met vrijwillige arbeid tijdens de laatste oorlog tegen het fascisme en later door mijn openbare lezingen in alle grote centra van Canada, betreffende de vragen van oorlog en vrede. De instemmende houding van mijn hoorders bracht mij tot de overtuiging, dat Canada de vrede wenst. Bij al mijn werken en streven lag het heil van Canada mij na aan het hart.
De tegen mij, in de laatste maanden voor mijn vertrek gevoerde campagne had echter ten doel het resultaat van al mijn inspanningen te vernietigen. Men viel mij aan uit haatdragendheid, verloochende mijn werkelijke bedoelingen en stelde mijn streven op een niveau, waarop ik geenszins wenste af te dalen.
Ik werd in het Parlement openlijk aangevallen en aan mijn motieven om naar mijn vaderland terug te keren werd een lasterlijke kleur gegeven. Die opruiende campagne werd niet alleen tegen mij gevoerd maar strekte zich zelfs uit tot mijn vrouw; de campagne nam zelfs dergelijke afmetingen aan, dat het verder werken in Canada mij onmogelijk werd.
In Polen aangekomen werd ik bevrijd van deze deprimerende indrukken. Hier leeft een machtige wil tot de vrede en tot een scheppende arbeid. Het Poolse volk heeft als geen ander de verschrikkingen van de oorlog doorgemaakt. Dit volk en zijn regering stelt alles in het werk om een nieuw conflict te voorkomen.
Aangezien de Universiteit van Toronto mij dwingt een beslissing te nemen en dat wel onder de bedreiging met ontslag voor het geval ik hier nog tot het volgende jaar blijf, heb ik mijn besluit genomen. Ik wil in mijn vaderland leven en met al mijn krachten medewerken aan het wetenschappelijke opleidingswerk op mijn gebied en voor de wereldvrede. Ik ben er van overtuigd, dat ik door zo te handelen ook indirect het Canadese volk dien.
In verzoek U overigens deze brief op te vatten in dien zin, dat ik van nu af aan de betrekking als Professor in de toegepaste mathematica aan de Universiteit van Toronto opgeef.

Hoogachtend,
Leopold Infeld.

Drie weken vacantie *in Polen*

De schrijver van dit artikel is een Ned. student, die het academisch leven in Polen persoonlijk heeft kunnen waarnemen.

Vacantie van Poolse jeugd in de omstreken van Zakopane

Het is slechts een korte tijd, te kort om volledig op de hoogte te geraken van land en volk, maar toch, welk een onvergetelijke indruk maken die korte drie weken, die men in Polen heeft doorgebracht. Wie in Polen is geweest, zal ondervonden hebben, dat men in die korte tijd een band van vriendschap met het Poolse volk kan leggen, welke men zijn gehele leven niet zal vergeten en die de grondslag zal worden voor een diepgaande belangstelling en studie van Polen, dat zo rijk is aan verleden en waarvan helaas in Nederland nog zo betrekkelijk weinig bekend is. Zelfs de kleinste stad in Polen draagt de herinnering aan een gedeelte van de geschiedenis van het land, die zo vaak een geschiedenis was van onderdrukking en terreur, van welke de fascistische bezetting definitief het laatste stadium is geweest. Overal treft men de geweldige verwoestingen aan, die in de laatste oorlog aangericht zijn. De vernietigingen in steden als Warszawa, Wrocław, Szczecin, Bydgoszcz e.a. spreken boekdelen. Het voormalige cocentratiekamp Oświęcim (Auschwitz), dat we bezochten, geeft ons een juister beeld van wat fascisme in de practijk voor het Poolse volk betekend heeft, dan honderden kranten- of tijdschriftartikelen dit zouden kunnen doen. We kunnen ons daarom levendig voorstellen, hoe verheugd het Poolse volk is, dat dit tijdperk thans is afgesloten en dat het een eigen, democratische en zelfstandige staat heeft gekregen, die door zijn grenzen vriendschap en vrede met de nabuurstaten waarborgt, en een herhaling van het gruwelijk verleden uitsluit. We kunnen ons voorstellen, dat de bevolking trots is op dit land, dat eindelijk, na eeuwen vreemde overheersing. haar eigendom is geworden, en dat tijd noch moeite worden gespaard om dit land te herstellen en op te bouwen.

Wat ons overal is opgevallen, is het enthousiasme en de grote werklust, die uit de arbeid van het Poolse volk tot ons spreekt. Wij troffen dit enthousiasme al direct aan bij de arbeiders, die wij spraken in het prachtige vacantiecentrum Zakopane, in het Zuiden van Polen, waar zij hun vacantie doorbrachten in één der gezondste en mooiste streken, een plaats, waar vroeger alleen het rijkste deel der bevolking kwam.

Wij zagen deze geestdrift bij de opbouw van Warszawa, die zich in snel tempo voltrekt. We zagen de nieuwe, ruime blokken van arbeiderswoningen verrijzen en overal werd door de arbeiders gebouwd met het bewustzijn, dat zij wisten, waarvoor zij bouwden. We bezochten bedrijven, o.a. een modern staalbedrijf in het nieuwe Stalowa Wola en overal troffen we dezelfde geestdriftige stemming onder de arbeiders aan, de wil om hun normen in het Zesjarenplan te vervullen en te overtreffen.

Overal, waar we met de Poolse jeugd in contact kwamen, en dat was in vele plaatsen, in Rzeszów, Krosno, Jarosław, Stalowa Wola, Opole, Bydgoszcz en Warszawa, zagen we, dat de jonge mensen een zeer belangrijke plaats innemen in het opbouwproces; we zagen talloze jeugdbrigades in industrie en landbouw de productie helpen verbeteren en verhogen.

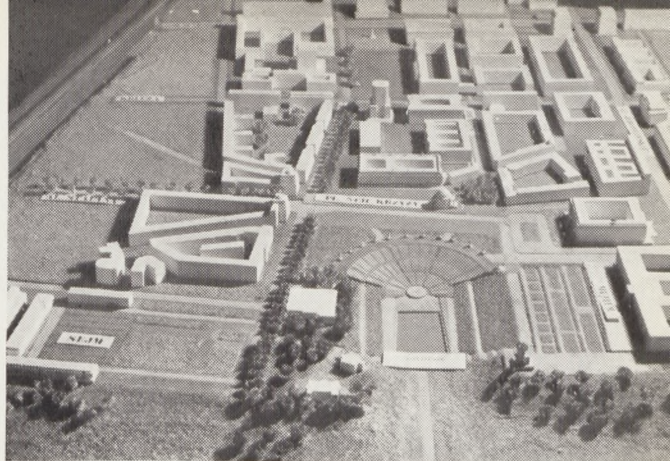
Ook de studerende jeugd neemt een belangrijke plaats in. In de vele scholen, die we bezochten, zagen we de jonge studerende mensen bezig, om zich allerlei moeilijke wetenschappen eigen te maken. In Polen wordt veel en goed gestudeerd en de studenten beseffen, dat ze met hun studie een grote bijdrage leveren voor de verdere ontwikkeling van hun land. We zagen trouwens overal een grote opbloei van het culturele leven, zich uitende in het steeds stijgend bezoek aan schouwburg en bioscoop. We zagen ook, hoe regelmatig een steeds aangroeiende stroom van tijdschriften en boeken van de pers komt en hoe gretig, die door de bevolking gekocht en gelezen worden. Dat door de jarenlange vreemde overheersing de Poolse cultuur niet uitgeroeid kon worden, ondanks de pogingen, die de overheersers daartoe in het werk hebben gesteld, bewijzen de schitterende uitingen van de oude volkscultuur, die wij op het platteland aantroffen in de vorm van oogstfeesten, waar blijkt, hoe oude volksdansen en volksgebruiken altijd in het Poolse volk zijn blijven voortleven en thans een geweldige opbloei meemaken.

Groot is de vredeswil van het Poolse volk. Gedurende ons verblijf in Polen vond van 1 tot 3 September in Warszawa het Eerste Poolse Vredescongres plaats. Het gehele land stond in die dagen in het teken van dit Congres. Overal op straat en in de gebouwen, kon men de vredesleuzen lezen. Uit alle delen van het land, uit bedrijven en scholen, vertrokken de vredesdelegaties naar Warszawa. Op enthousiaste massameetings werden deze delegaties uitgeleide gedaan. Uit de verschillende redevoeringen bleek, hoe het volk van Polen door zijn vreedzame opbouw van het land in het kader van het Zesjarenplan, zich bewust is een belangrijke bijdrage voor de Vrede te leveren.

Naast de herinnering aan de gulle en hartelijke ontvangst, die de Polen ons steeds hebben gegeven en de persoonlijke contacten van vriendschap, die wij in Polen hebben gelegd, is dan ook de gedachte aan de vreedzame, opbouwende arbeid, die met zoveel geestdrift verricht wordt, wel de kostbaarste herinnering, die het Poolse volk ons heeft meegegeven.

F. NAGEL,
Student aan de U.

Het zesjarenplan tot herstel van Warszawa

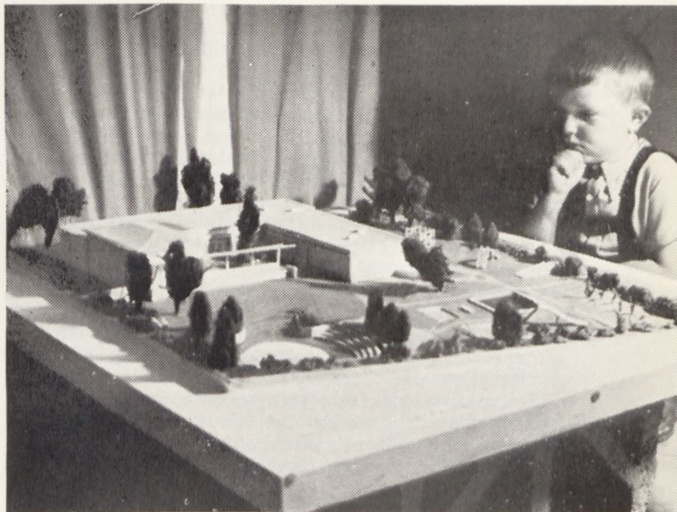
Maquette van Warszawa op de tentoonstelling „Wederopbouw en vrede" te Warszawa

Toen in Januari 1945 de Russische en Poolse legers Warszawa kwamen bevrijden, kon men zeggen dat de stad, voor zover zij op de linker Weichseloever gelegen was, niet meer bestond. De inventarisatie, die dadelijk na de bevrijding is samengesteld door het „Bureau tot Opbouw van de Hoofdstad", levert daarvan het beste bewijs. Van de 25.498 gebouwen, die in 1939 in Warszawa bestonden, bleven 1223 intact, d.i. nauwelijks 5 %. Verwoest waren: 70 % der scholen, 80 % der ziekenhuizen, 80 % der theaters en musea, 90 % der kerken en gebouwen van historische waarde, 90 % der industriële instellingen. Gas- en electriciteitsvoorziening, waterleiding, kanalisatie en treinenloop waren lamgelegd, alle bruggen waren vernield. In het licht van deze feiten mag het besluit van de regering, dat Warszawa de hoofdstad van Polen zou blijven, welhaast heroïsch worden genoemd. Het besluit werd bekrachtigd door de bewoners van Warszawa, die in menigte naar de puinhopen van hun stad terugkeerden. Van de 1,5 millioen inwoners van Warszawa uit 1939 waren in Januari 1945 slechts de nauwelijks 140.000 bewoners van de voorstad Praga aan de rechteroever van Weichsel overgebleven. In Mei 1945 was de bevolking reeds gestegen tot ruim 300.000, in Januari 1946 bedroeg zij bijna een half millioen.

„Het nieuwe Warszawa kan geen herhaling zijn van het oude, het mag niet enkel een verbeterde herhaling zijn van de vooroorlogse verzamelplaats van de particuliere belangen ener kapitalistische maatschappij. Het nieuwe Warszawa moet de hoofdstad worden van een socialistische staat" — sprak president Bolesław Bierut.

Een hoofdstad volgens deze opvatting kan slechts verrijzen op grond van een weldoorwrocht en tot in bijzonderheden overdacht plan. De regering stelde dan ook dadelijk na de bevrijding het „Bureau tot Opbouw van de Hoofdstad" in, dat zijn taak begon met het opstellen van een zgn. „perspectiefplan", dwz. een plan, dat het toekomstig beeld van de stad voorstelt in haar volle en rijke ontwikkeling. Het plan werd uitvoerig besproken, het onderging talrijke herzieningen en veranderingen en ontving tenslotte de goedkeuring van de hoogste istanties.

Het nieuwe Warszawa, dat in het plan aangeduid wordt als „het stadscomplex Warszawa", zal een oppervlakte beslaan vele malen zo groot als het vooroorlogse Warszawa en krijgt meer dan 2 millioen inwoners.

Jammer, dat ik nog moet wachten...

...en daar is zijn nieuwe school al

Het 6-jarenplan is de eerste etappe van de algehele hervorming der stad volgens de algemene richtlijnen van het perspectiefplan na de voorspoedige verwezenlijking van het 3-jarig herstelplan. Het is een grote gebeurtenis op urbanistisch gebied, zowel door de omvang der investeringen als door het tempo van de uitvoering daarvan. Deze investeringen omvatten vóór alles een oplossing der problemen van industrie en woonruimte en van de opbouw van het centrum van Warszawa als Poolse hoofdstad.

Warszawa zal tijdens het 6-jarenplan een belangrijk industrie-centrum worden, dat in 1955 aan plm.

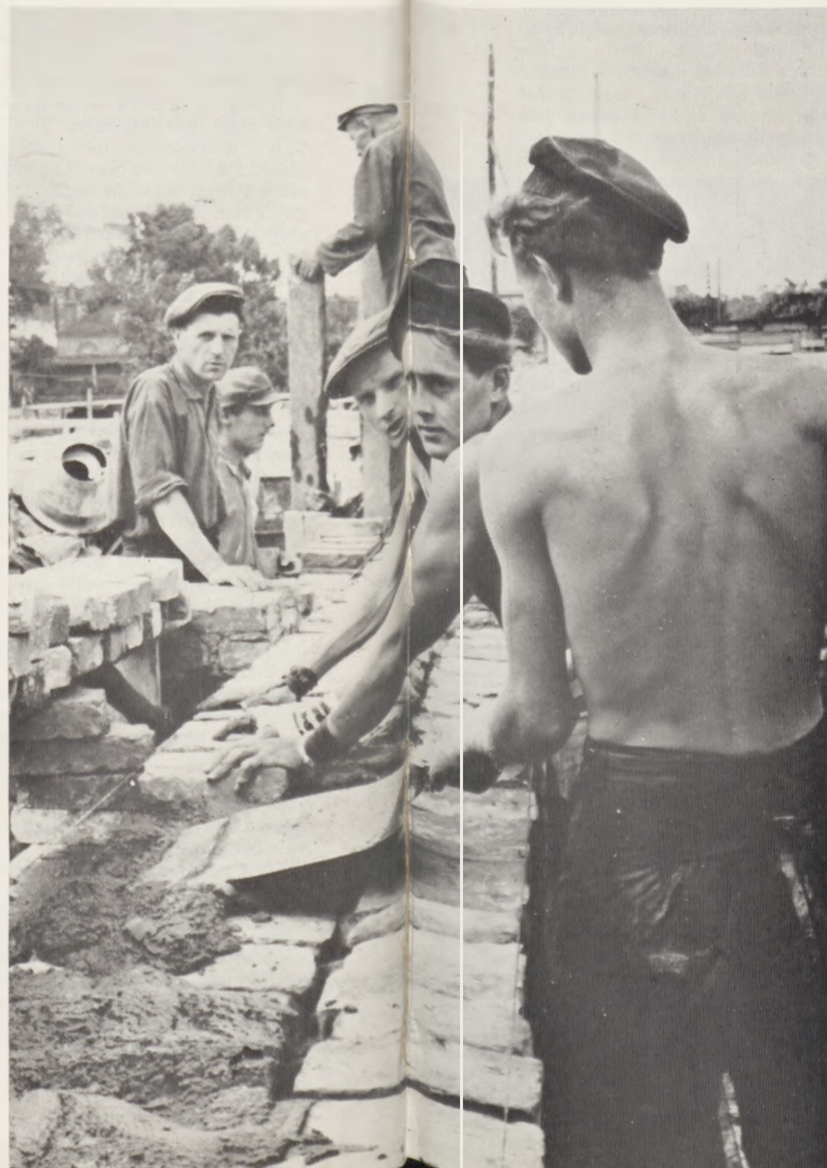
Een optocht ter demonstratie van de algemene vreugde over de nieuwe hoofdweg W.Z.

20.000 arbeiders werk zal verschaffen. In plaats van de ordeloos verstrooide industrie van voor de oorlog zullen moderne industriewijken en -complexen worden gebouwd, die voorzien zullen zijn van wegen en spoorwegen en aangesloten op het energienet. Enige tientallen fabrieken zullen worden gebouwd of verbouwd. Hieronder zijn begrepen: een fabriek van personenauto's, fabrieken van draaibanken, gloeilampen, radioinstallaties en schrijfmachines, benevens graphische inrichtingen, tot een totale inhoud van ruim 5 millioen m³.
In het kader van de woningbouw bouwt de Stichting Arbeiderswoningen 120.000 woningen voor meer dan 200.000 bewoners. De nieuwe woningen worden gegroepeerd tot samenhangende eenheden, de zgn. woonwijken, die voorzien worden van alle noodzakelijke cultureel-maatschappelijke en technische inrichtingen, zoals: lagere scholen, kleuterscholen, crèches, gemeenschapshuizen, restaurants, winkels, waterleiding, kanalisatie, gas, electriciteit enz.

Een der monumentale gebouwen, die naast fabrieken en woonwijken verrijzen

In een record-tempo worden de muren gemetseld

Ook Copernicus is op zijn vertrouwd plekje teruggekeerd

„Het voornaamste principe van de socialistische opbouw, de zorg voor de beste omstandigheden voor de ontwikkeling van de scheppende mens, omvat meer dan de inrichting van diens werkplaatsen en woningen."
Daarom voorziet het 6-jarenplan in de bouw van meer dan 100 nieuwe kleuterscholen, ruim 60 lagere scholen, plm. 50 vakscholen, tehuizen, die plaats zullen bieden aan 6000 studenten en in de uitbreiding van de bestaande hogescholen.
Ten behoeve van de gezondheidszorg zullen gebouwd worden: 2 ziekenhuizen, nl. een algemeen ziekenhuis met 200 bedden en een kinderziekenhuis met 400 bedden, voorts klinieken van de Medische Academie, Medische centra en eerste hulp-posten.
Voor culturele belangen wordt een begin gemaakt met de bouw van een Cultureel Centrum, een Nationale Bibliotheek, een Grote Schouwburg, een Nationaal Concertgebouw, 2 nieuwe theaters, 12 nieuwe bioscopen, een filmstudio en een gebouw voor de

En hier herrijst een geheel nieuwe stad, Nowa Huta, met 100.000 inwoners

Poolse radio.
Het vooroorlogse Warszawa was als stad arm aan groen, de verwoestingen, die door de bezetter zijn aangericht, hebben de toestand nog verergerd. In het kader van het 6-jarenplan zullen plm. 20.000 ha bos en ruim 1.000 ha plantsoen worden aangelegd op het grondgebied van het gehele stadscomplex der stad, terwijl er een begin zal worden gemaakt met de aanleg van grote „Cultuur- en ontspanningsparken" aan de Weichsel, welke de voornaamste parken van de stad zullen worden. Via goede verbindingen bereikbaar uit het stadscentrum, gelegen in het mooiste deel van Warszawa en uitgerust met een aantal gebouwen en instellingen van openbaar nut, zullen zij de centrale parken worden, de plaats bij uitstek, waar de bevolking rust en ontspanning zal komen zoeken.
Het verkeer in de stad zal aanzienlijk verbeterd worden. Er zullen verkeersaders van totaal 50 km lengte worden gebouwd, die fabriekswijken en woonwijken met de binnenstad zullen verbinden, en die de verbinding tot stand zullen brengen met de toegangswegen, nieuwe wijken kleinere wegen enz. Het rollend materieel van de tram-, trolleybus- en autobusdiensten zal aanmerkelijk worden uitgebreid en de sterk vergrote technische dienst zal zorgen voor een behoorlijk onderhoud van dit materieel. De spoorwegen zullen in de omgeving van de stad geheel worden geëlectrificeerd. Drie nieuwe stations worden gebouwd, waaronder een centraal station.
De belangrijkste investering op het gebied van het verkeer in het stadscomplex Warszawa en tevens een van de voornaamste investeringen van het 6-jarenplan, zal de bouw zijn van de eerste sector van de snelle stadsspoor. Deze zal gedeeltelijk door een tunnel lopen en de noordelijke woonwijken verbinden met de binnenstad. In 1955 zullen ruim 200.000 employés aan deze spoorbaan werkzaam zijn.
De binnenstad van het nieuwe Warszawa zal in geen enkel opzicht meer herinneren aan de chaotische vooroorlogse bouw. Reeds tijdens het 6-jarenplan moet zij haar schone vorm krijgen, „als uitdrukking van een nieuw tijdperk van waarachtig humanisme".
Het centrale punt van de binnenstad zal een groot plein worden aan de Marszalkowskastraat, met het Cultureel Centrum als dominerend gebouw aan de Westzijde.
Een belangrijk vormgevend element worden in de binnenstad de vele gereconstrueerde historische gebouwen, allereerst het Koninklijk Slot. De investeringen van de binnenstad zullen tijdens het 6-jarenplan geconcentreerd worden langs de zgn. hoofdwegen, hetgeen de mogelijkheid schept om reeds in 1955 te beschikken over geheel voltooide urbanistische complexen van gerijpte architectonische vorm.
Zoals blijkt uit bovenstaand kort overzicht is het 6-jarenplan van Warszawa een onderneming op grote schaal, die een geweldige inspanning vereist. Tevens is het een van de zeer weinige urbanistische plannen ter wereld, die zo grootscheeps geprojecteerd zijn en die bovendien op zo grote schaal verwezenlijkt worden.

Niet alleen Warszawa herrijst maar ook Gdańsk wordt in zijn oude pracht herbouwd

Iets over oude

POOLSE SCHILDERKUNST

Toen enkele jaren geleden de Poolse regering zich beijverde om een grote buitenlandse vredesdelegatie te laten zien, welke inspanning zij zich getroostte om de restauratie van vernielde kunstwerken ter hand te nemen, had zij voor dit doel een tentoonstelling van oude en nieuwe Poolse kunst te Warszawa georganiseerd. Ik herinner me nog hoe ik in aandacht verzonken voor een altaarstuk uit Ptaszkowa stilstond, toen ik naast me de stemmen van een Frans sprekend gezelschap opving. Duidelijk vernam ik hoe een der leden zich de woorden ontvallen liet „Deze kunstenaars hebben bereikt, waar ik mijn hele leven naar gestreefd heb." Mijn blik naar de kant van de spreker richtend bespeurde ik de markante figuur van Pablo Picasso. Ook voor degenen, die twijfelen mochten, of de grillige kronkelpaden door de Spaanse Meester betreden ooit zullen leiden naar het door hem nagestreefde doel, behoudt zulk een spontane uiting toch haar grote waarde en we mogen ons dus niet aan de plicht onttrekken om in de kolommen van ons tijdschrift iets over de Pools Gothische schilderkunst mee te delen. Wij doen dit in het stellig bewustzijn, dat deze taak aan bevoegden toevertrouwd moest worden, doch het aantal kunsthistorici, dat zich met oude Poolse kunst bezig houdt is in ons land nu eenmaal gering; mochten de enkele regels, die ik hier aan enkele facetten ga wijden een aanleiding zijn, om het gebied dieper te doorploegen, dan meen ik dat ons tijdschrift ook dan weer bevruchtend heeft gewerkt.

Het licht laten vallen op enkele facetten, doch ook hierbij moet een bepaald werkplan worden gevolgd, de wisselwerking tussen Polen en andere landen (Nederland incluis) mag hier vooral niet worden veronachtzaamd.

Bij de bespreking van de oude Poolse schilderkunst beginnen we met een afbakening van het terrein. Kiezen we de laatste decennia van de XIVe en de eerste van de XVe eeuw als uitgangspunt dan plaatsen we de eindlimiet in het begin van de XVIe eeuw en bestrijken dus een periode van ongeveer 150 jaar. Uit deze tijdsspanne zijn ongeveer 90 kunstwerken tot ons gekomen, altaren, votiefbeelden, epitaphen en fragmenten van grotere stukken. Volgt men een veelgebruikte indeling door Stirnemann voor de oud-Duitse schilderkunst aangegeven dan laat men deze Laat-Gothiek nog iets eerder beginnen en beschouwt dan de stichting van het schildersgilde te Praag (1347) als de aanvangstermijn. Het is ten slotte niet te ontkennen, dat in het laatste deel van de door ons aangegeven periode twee kunststijlen elkaar reeds doorkruisen; de compositie van het altaar van Kościan (1507) is nog zuiver Gothisch, terwijl het altaar van Bodzentyn (1510- reeds zuivere Renaissance-elementen bevat. Het was geen toeval, dat we het jaar 1347 neerschrijvend nog op niet Poolse bodem vertoefden; de Poolse kunsthistoricus Ptaśnik heeft b.v. ten opzichte van Kraków zo duidelijk in het licht gesteld, dat het aantal Poolse meesters uit het schildersgilde in deze stad pas in de XVe eeuw de 50% van het gezamenlijk getal overschrijdt en dat gaandeweg het Moravische ledencijfer gaat dalen.

Al horen we dan geregeld van schilder-meesters spreken, dit sluit geenszins in, dat er veel namen van scheppers der kunstwerken tot ons zijn gekomen. Met zekerheid kunnen wij slechts de volgende noemen: 1. Adam v. Lublin (de Meester H. P.) de vervaardiger van het vleugelaltaar te Olkusz (1486); 2. Franciszek v. Sieradz, naar alle waarschijnlijkheid schepper van het altaar te Warta (1480); 3. Wawrzyniec Włodarz, die medegewerkt heeft aan het altaar te Koszyce (1474—1477); 4. Huber, wiens naam genoemd wordt in verband met de wandschilderingen aan de buitendelen van het vleugelaltaar van Lusina.

Bij bovengenoemde 4 kunstenaars hebben we enig of een volledig houvast; dit ontbreekt ons echter bij namen, welke een vorige generatie steeds in onverbrekelijke samenhang bracht met kunstwerken, die ons ook thans nog in verrukking brengen. Ik wil nu een (onvolledige) lijst geven van deze meesters met de op hun naam staande kunstwerken:

Stanisław Durink, het altaar van de Mater Dolorosa in Kraków; Jan Goray, vleugelaltaar van de Krakówse Augustijner-kerk; Joachim Libnow uit Droszow en Jan uit Twardoszyn, het altaar van de heilige Johannes in de Augustijnerkerk te Kraków; Stanisław Skórka, vleugelaltaar uit de Nicolaaskerk te Kraków; Paulus van Kromieryż, de Wierzbięta Epitaaf; Jan Polak, Dominikanenaltaar en vele anderen.

Tasten we dus wat de vaststaande namen betreft vrijwel in het duister, hetzelfde geldt natuurlijk à fortiori voor de levensomstandigheden, waaronder die kunstenaars hun werken tot stand brachten. Ten eerste: de vooropleiding als gezel. Met zekerheid valt daaromtrent voor het overgrote deel der betrokkenen zo goed als niets te zeggen, alleen heeft een naarstig onderzoek van enkele vakgeleerden aan het licht gebracht, dat schetsboeken van oudere meesters den jongeren onschatbare diensten hebben bewezen. In het Weense Modelbüchlein uit het jaar 1400 vinden we een dooreenstrengeling van Boheemse, Poolse en Hongaarse stijlen.

Voor de vorming was ook het reizen der gezellen naar andere landen van zeer grote betekenis. Uit de Boheemse bodem trokken ook de toekomstige Poolse meesters rijke sappen. Dit geldt zeker voor de eerste periode, maar ook nog in de 16e eeuw trekken Poolse gezellen als Franciszek Polak, Jan Polak, Maclek van Kraków naar Praag, waar ze bij de toenmaals gevierde Vaclav Hasik hun opleiding acheveren.

Doch ook naar verder afgelegen landen leidde hen hun kunstenaarsdrang. Rijke mogelijkheden vonden ze in Vlaanderen en aan het hof der Bourgondiërs. In het Rijssel van die dagen was een Philip van de Wuisle (Weichsel) werkzaam, in Brugge kwam een Clayes Poulain (de Pologne) in conflict met het St. Lucasgilde uit die stad, wijl hij minderwaardig lazuur zou hebben gebruikt. We komen later nog terug op deze

Franciszek v. Sieradz? „Hemelvaart Maria" (1480)

Christus bij de Olijfberg, die in haar hele structuur zeer duidelijke herinneringen wakker roept aan de kopergravure van de „Meester van de Speelkaarten". En ook Dürer werd door de Polen bestudeerd. Zijn „Grote Passie" is niet spoorloos voorbijgegaan aan hen, die de altaartafrelen van Bodzentyn en Nieborow ontwierpen. Hetzelfde kan worden gezegd van de houtsneden van een Schäufelein, die als belangrijke schakel tussen Nürnberg en Augsburg door zijn houtsnede de „Kruisafneming" Poolse meesters inspireerde.
We vinden ons dus, bij het betreden van het oud Poolse schildersterrein, in een zeer rijke wereld verplaatst; een analyse van enkele kunstwerken zal ons Picasso's bovenvermelde uitlating nog beter doen begrijpen. P.

Zuid Nederlandse invloeden op de Poolse schilderkunst, voorlopig zij hier al medegedeeld, dat men in de Passie Christi in de St. Jacobskerk te Toruń de hand van een half ver-Vlaamste Pool heeft menen te herkennen. Niet hypothetisch maar zeker is 't, dat in het begin der vijftiende eeuw de Zuid Nederlandse Jean de la Matte een grote bekendheid als beeldhouwer heeft weten te verwerven. Dit nu wat Bohemen en de Zuidelijke Nederlanden betreft; nog twee landen dienen genoemd, werwaarts Poolse jonge schilders togen: we bedoelen Italië en Duitsland.
We horen, dat in het jaar 1417 in Padua een Johanne de Polonia als „amanuense" zijn opleiding voltooide, terwijl vóór hem een Johannes Gregorii de Polonia te Pavia bij de Intaliaanse meesters aldaar in de leer ging. Het bezwaarlijke bij het onderzoek naar Polen, die aan de voeten der grote Italiaanse meesters hebben gezeten, wordt echter veroorzaakt door het feit, dat de Italianen die daarvan gewag maken alles wat Noordeling was, veelal als „Pruisen" betitelen. Toch zal een Johanne de Pruszia ex Chojnice wel een Pool zijn geweest.
Als we van Duitse invloeden op de Poolse schilders gewagen, dan dient wel voornamelijk de graphiek genoemd te worden. Een zeer duidelijk voorbeeld is wel het aan Jan Goray toegeschreven vleugelaltaar met de scene van

Christus bij de Olijfberg (Kraków) 1470

De granaten Rozenkrans

(slot)

Het was nacht en de ene wacht was dronken, de andere vroeg absoluut nergens naar. Voor het huis stond een vrachtwagen, waar nog anderen op zaten. Het waren allen Ierse vrijwilligers, net als de eerste, die door de een of andere internationale overeenkomst naar Ierland teruggingen. Velen van hen waren gewonden uit het hospitaal. 's Ochtends kwamen ze in St. Sebastian. Hun cape's alleen al vrijwaarden hen voor elke contrôle en ze werden overal doorgelaten. Bovendien strooiden elegant geparfumeerde vrouwen bloemen naar hen en bonbons en medaillons. Er waren ook priesters, die hen zegenden. Maar ik zat alleen in de angst, dat mijn dikzak me zou ontdekken, want die zou me wel anders zegenen. Mij vielen de meeste geschenken ten deel en de meeste zegeningen, omdat ik het zwaarst gewond was.

's Avonds was het schip al in volle zee. Twee dagen later waren ze in Dublin. Dat is een heerlijk volk, de Ieren. Ziet U, meneer — de rozenkrans heeft me gered."

Die dag had hij me zoveel verteld, dat ik werkelijk geloofde, dat het beter met hem ging; beschaamd hoorde ik het verzoek van Zuster Knight aan om hem niet met spreken te hinderen. De dokter kwam er bij, vroeg waar we over spraken; toen hij het hoorde, zei hij, dat hem dat niet hinderde. „Dat geeft niet. Laat hem maar praten." En ik mocht dan ook met hem praten. Dat zou hem verlichting geven . . . Kwaad kon het hem niet meer doen . . . Hij voegde er nog aan toe, dat hij een brief over hem had. „Dat is een ferme kerel, hij heeft zijn overste het leven ge-

red. Ze vragen naar zijn gezondheidstoestand. Er komt iemand hier om hem te decoreren. Ik heb geschreven, dat ze zich moesten haasten. Wees goed voor hem tot het einde. Hij zal het niet lang meer maken. Niet lang... arme jongen."

Toen ik van de operatiekamer terugkwam, nam ik hem eens goed op. De dokter had gelijk. Zijn op het dek gelegen handen waren veel geler geworden, doorzichtiger, het vel plakte nog maar aan de botten, blauwe kringen stonden onder zijn ogen. Die dag sprak hij al minder. Hij vroeg me om nog een keer „Granada" voor hem op te zeggen, tot twee keer toe deed ik dat. Tegen de middag kwam er beweging aan het eind van de zaal en men hoorde een of ander gekletter. De mensen in de bedden hieven de hoofden op. Ik zag de dokter en de zuster komen en twee officieren naar ons wijzen; zij vermaanden hen om zachter te lopen. Maar zij begrepen het blijkbaar niet, of ze konden niet zachter lopen.

Ik zag Poolse onderscheidingstekenen.

Een Poolse militaire attaché, die jaren in vele hoofdsteden van Europa in functie was geweest, de overste N. in eigen persoon, voelde zich in zijn rol. Hij was plechtig en vaderlijk tegelijk, streng en waardig, heldhaftig en voornaam. Zijn handen waren in handschoenen gestoken, en z'n borst was bedekt met ridderorden. Een elegante luitenant met hoge laarzen completeerden als het ware de handschoenen, de ridderorden en de schouderstukken van zijn chef.

Dit was voor hem kennelijk net zo'n dagelijkse ceremonie als voor de geestelijke het zingen van de mis. Waardig schreed hij voort. — Korporaal Łaptak, Jozef? — zei hij zekerheidshalve.

De gewonde hief zijn hoofd op. Zei niets, maar kneep moeizaam zijn ogen een beetje dicht. Hij keek de overste aan. Deze trok voor de afwisseling een vaderlijk gezicht.

— Waarvandaan kom je hier zo, Łaptak?

Deze verstond het blijkbaar niet helemaal, en het leek alsof het hem niet bereikte, maar steeds hardnekkiger en onverzettelijker staarde hij voor zich uit. De overste herhaalde nog eens goedig:

— Kom je uit Polen?

— Ui...t Frankrijk.

Er klonk iets ongewoons in beider stemmen, in de vraag en ook in het antwoord.

De overste was vol waardigheid: „Korporaal Jozef Łaptak! Op het slagveld, tegenover de aartsvijand van ons vaderland hebt ge U gedragen als een echte en niet als een ontaarde zoon van onze gemeenschappelijke Moeder, de Poolse republiek. Gij zijt de trots daarvan en doet Uw familie en alle Poolse emigranten in Frankrijk eer aan. Namens de Poolse republiek, in opdracht van de hoogste overheid, hebt ge het heldenkruis ontvangen!"

Hij hield het in zijn hand en bukte zich juist over de zieke Laptak. Plotseling richtte hij zich weer op. De ogen van Łaptak keken nu afwezig. Wij dachten dat een plotselinge kramptoestand over hem kwam, of dat de ontroering te groot was geweest. Tot de geschrokken overste vroeg:

„Wat is er Łaptak, versta je het?"

„Ik versta het," fluisterde de gewonde met zijn zachte maar duidelijke stem. — En U, mijnheer de majoor... mijnheer de majoor... herkent U mij?"

De overste trok zijn wenkbrauwen samen. Hij pijnigde zich. Het is niet prettig om iemand niet te herkennen. Koningen en leiders moeten een goed geheugen hebben. Kennelijk pijnigde hij zijn geheugen. Hij trachtte zijn figuur te redden.

„Ja, Łaptak, inderdaad, wacht eens even... waar heb ik je ook..." — „Mijnheer de majoor heeft mij weer het laatst..."

Van het bed klonk een fluisteren: „Mijnheer de Majoor heeft mij maar één keer... dat was in Tudeli... Tudela..." herhaalde hij. „Ik was..."

Het gezicht van de overste werd plotseling donker van het bloed, dat hem naar het hoofd steeg.

Hij week een paar passen van het bed terug. Liet de hand met de ordetekenen zakken. De keurige adjudant naast hem was als vastgenageld: maar hij alleen begreep niet wat er gebeurd was. De overste was echter een man van ervaring. Hij beheerste zich. Hij begon met een geheel andere stem dan eerst te spreken, niet plechtig en niet vaderlijk en niet aanmatigend. Hij sprak met een wonderlijk menselijke stem.

„Ach, ben je dat toen... het spijt me... Ik... werkelijk... het spijt me..."

De adjudant staarde stomverbaasd naar zijn chef. Stellig had hij hem nog nooit zo gezien. Ik richtte me op. Keek naar het gezicht van Laptak. Eén ogenblik was de spanning van hem geweken, hij leek alleen zeer bedroefd, met een herfstelijke glimlach... „Zo iets komt voor... ja, dat ben ik... goed goed... maar meneer de majoor, laat U mij... laat U me nu maar... het duurt niet meer lang..."

Hij had gelijk. Het duurde werkelijk niet lang meer. De dokter had ook gelijk gehad. Ongeveer een uur later had men een wit scherm om hem heengezet, er kwam een geestelijke, een zwartogige Dominikaan, met een brede witte soutane onder z'n zwart gewaad, en deze schoof zich ritselend achter het scherm. Ook de dokter en de zuster verschenen. Ze praatten zacht met elkaar, tot men zijn stem niet meer hoorde. Ik lag te luisteren, tot de zuster kwam en mijn hoofdkussen tot steun onder me schoof.

„Hij wil U nog zien". Ik dacht, dat hij mij nog wat zou zeggen, maar hij bewoog alleen zijn lippen „Jozek, Jozek", zei ik en dacht, misschien wil hij „Granada". Maar de zuster schudde het hoofd. „Hij kan niets meer zeggen, hij hoort niets meer, misschien kunt U een teken voor hem maken, een of ander Pools teken." Een Pools teken? Ik kende geen Pools teken. Plotseling drong het tot me door, dat er wel een teken bestond, dat niet het mijne was, en dat ik nooit maakte, maar dat voor deze mens, die de dood tegemoet ging, zijn jeugd, zijn geloof, zijn offer, zijn hoogste vlucht en het bitterste van zijn opbrandend leven tot uitdrukking bracht. En zó dat hij het zien kon, zo lang hij het nog kon zien, balde ik mijn opgeheven hand tot een vuist, zoals ze die in Spanje opstaken. Ja. Dat was een teken. Zo hield ik mijn vuist voor zijn ogen, tot zijn opgeslagen blik verstarde en glazig werd en tot ik hem de rozenkrans, die hij gekocht had, had omgehangen.

Ksawery Pruszyński.

Vertaling G.

Redactie-Secretariaat:
TIJDSCHRIFT NEDERLAND-POLEN
(geopend dagelijks van 9—1 u.)
behalve Zaterdag
Amsterdam
J. W. Brouwersplein 7
Postgiro No. 518467 t.n.v. de Penningmeester van de Ver.
NEDERLAND-POLEN
TE LEIDEN

Korte berichten

Oude Volksliederenschat wordt herontdekt

Onder wetenschappelijke leiding wordt geheel Polen door een aantal musicologen afgereisd, om oude volksliederen en volksdansen op gramofoonplaten vast te leggen, waarna de interessantste voorbeelden later in volkliedealbums opgenomen zullen worden om onder de gehele bevolking bekendheid te verkrijgen.

Staatsbeurzen waarborgen een zorgeloze studie

In het volgende studiejaar zullen ongeveer 75% van de aankomende studenten van de technische Hogescholen studiebeurzen krijgen; op het totaal der studenten is dit een percentage van 40%.
In Warszawa zullen meer dan 7000 jongeren — ongeveer 5000 zijn afkomstig uit arbeiders- en boerenkringen — voor het eerst de Universiteit betreden; het is de staat, die hun door een verhoogd aantal beurzen en andere hulp en bijstand, zoals door het oprichten van steeds meer studententehuizen, een zorgeloze studie en gezonde levensvoorwaarden waarborgt.

Snelle groei van het fonds „Hulp aan Korea"

Tot eind Juli heeft de Poolse bevolking reeds 54 millioen zloty bij elkaar gebracht voor het Fonds „Hulp aan Korea". Alleen al een ten bate van dit fonds gehouden culturele voorstelling, waar 30.000 deelnemers aanwezig waren, bracht 1 millioen zloty op

Pools-Hongaars goederenruil in 1951

In Boedapest werd in het kader van het Pools-Hongaarse handelsverdrag een protocol over de goederenruil in 1951 ondertekend, dat in vergelijking met het vorig jaar een stijging van 20% van de wederzijdse omzetten laat zien. Polen zal aan Hongarije hoofdzakelijk steenkool, cokes, zink, walserijproducten, chemicaliën, houtsoorten, machines e.d. leveren, terwijl Hongarije aluminium, pharmaceutische artikelen, autobussen en materiaal voor de electrotechniek en de telefoon naar Polen zal uitvoeren.

Nieuwe fabrieken in het Wojewodschap (provincie) Lublin

Volgens het zes-jarenplan krijgt het Wojewodschap Lublin, dat tot nu toe een overwegend agrarisch karakter droeg, een grote uitbreiding van zware industrie. Het grootste project is de bouw van een grote vrachtwagenfabriek.
In Poniatowa bij Pulawy is kortgeleden een fabriek van installatiegereedschappen in bedrijf genomen, terwijl de metaalwarenfabriek in Krasnik uitgebreid en een dorsmachinefabriek in Lukow herbouwd zal worden. Behalve een confectie- en een vleesconservenfabriek in Zamość is in Klementow een olie- en zeepfabriek-complex in aanbouw. Afgezien van 12 andere fabrieken van slechts plaatselijke betekenis worden in het gebied van Lublin totaal 28 belangrijke staatsindustrieën opgebouwd.

Verhoogde verlaadcapaciteit

In de loop van het zes-jarenplan zal de verlaadcapaciteit van de Poolse havens aanzienlijk verhoogd worden en in 1955 een peil van 32 millioen ton bereiken.
Hierbij spelen moderne arbeidsmethoden een beslissende rol, zoals juist nu in Gdynia-Gdańsk, waar de havenarbeiders ertoe overgegaan zijn, hun gezamenlijke arbeid op het principe van de lopende band in te stellen.
Bovendien worden de grootste havens door de bouw van speciale kade- en opslagplaatsen doorlopend gemoderniseerd. Het plan voorziet voor 1955 in een totale verlading van 16—18 millioen ton, waarvan Gdynia-Gdańsk 10—11 millioen, Szczecin—Swinoujście 6—7 millioen ton voor zijn rekening neemt.

Lof van 'n internationaal scheepvaartblad voor de Poolse werkmethoden

Het internationale scheepvaartblad „The Baltic and International Maritime Conference" schrijft in zijn Augustusnummer, dat voor de lossing van ertsschepen in Poolse havens slechts de helft van de gebruikelijke tijd, in vergelijking met 1948 zelfs maar een derde van de tijd nodig is. Het artikel, dat zich bezighoudt met de quaestie der verscheping van ertsen uit Scandinavië naar Polen, vermeldt in het bijzonder de korte tijd, waarin het Polen gelukt is, het technisch apparaat van zijn havens na de oorlogsverwoestingen weer geheel te herstellen, en de organisatie van de overlading te verbeteren.
Deze successen zijn volgens dit vakblad in de eerste plaats te danken aan de zich steeds uitbreidende arbeidswedijver; deze heeft het bijv. mogelijk gemaakt in Gdańsk-Gdynia meer dan 30%, in Szczecin ongeveer 40% beneden de bij contract vastgestelde termijn voor de lossing van ertsschepen te blijven. Ten gevolge hiervan zijn, naar het blad verder vermeldt, de geloste hoeveelheden voor ertsen gestegen op dagelijks 1.000 tot 2.400 ton, afhankelijk van de grootte van het schip, zodat op deze basis reeds nieuwe contracten afgesloten konden worden en een aanzienlijke kostendaling bij de verscheping van deze belangrijke industriële grondstof bereikt werd.
De nieuwe verlaadmethoden van de Poolse havens — zo besluit het Scheepvaartblad — komen zodoende evenzeer de havens en de verladers als de scheepseigenaren ten goede, dat wil dus zeggen aan alle belanghebbenden.

De Oostzeebadplaats Ustka wordt vissershaven

De als badplaats bekende Oostzeehaven Ustka zal in het kader van het zes-jarenplan een nieuwe functie krijgen, o.a. door de inrichting van nieuwe koelhuizen voor vis, vriesinstallaties en van een grote markthal. Ustka zal hierdoor een van de grootste visserijbedrijven van de Poolse Westkust worden.

Kanaalaanleg tussen Nowa Huta en het kolenbekken van Silezië

Kortgeleden is men begonnen met het graven van een 100 km lang kanaal voor de scheepvaart, dat zich

van Przemsza tot aan de bovenloop van de Weichsel bij Mogila zal uitstrekken; dit kanaal zal een nieuwe waardevolle verbinding tot stand brengen tussen het nieuwe staal- en ijzerfabriekcomplex Nowa Huta bij Kraków en zijn grondstoffenbron, het steenkoolbekken van Silezisch Dąbrowa.

De vruchtbare Weichselvlakte bij Gdansk

De Weichselvlakte bij Gdańsk — eindelijk hersteld van de oorlogsverwoestingen — die vrijwel helemaal in staatsbeheer bebouwd wordt, heeft in vergelijking met 1949 dank zij uitgebreide ontginnings- en verbeteringswerkzaamheden 60% gewonnen aan bebouwd oppervlak. Speciaal zaaigoed uit de Sowjet-Unie heeft een tarweoogst van 4200 kg per hectare mogelijk gemaakt. Voor het eerst werd in dit gebied ook de verbouw van hennep ter hand genomen, met een boven verwachting goed resultaat. In totaal werden 1.200 hectare hennep verbouwd.

Bij 5000 stuks hoornvee, die uit minder grazige streken hierheen vervoerd werden, waren in de loop van één jaar gewichtstoenamen van 150 kg te constateren. De weidevelden zullen in het volgend jaar een grote uitbreiding krijgen, daar de staatsweiden in de zomermaanden tot 30.000 stuks vee kunnen opnemen. Een prachtige stoererij, waarin het Zweedse ras domineert, is bezig te ontstaan, terwijl het komende jaar ook het begin van een schapenteelt in grote stijl in het gehele gebied van de laagvlakten van Gdańsk en Elbląg te zien zal geven.

Een nieuw Pools-Oostenrijks handelsverdrag

Op 1 Augustus is in Wenen een nieuw handelsverdrag tussen Polen en Oostenrijk gesloten, met een geldigheid tot 31 Juli 1951, voor welk tijdsverloop een goederenruil tot een waarde van 40 millioen dollar geraamd is.

De Poolse exportleveranties zullen steenkool, chemicali n, suiker, zaaigoed, talkspaat, varkens, glas en porselein omvatten, terwijl Oostenrijk o.a. machines, kogellagers, aluminium, magnesiet, kunstmest en staal zal leveren.

Vermeerdering van de spaargelden

Een duidelijk symptoom van de groeiende welstand van de bevolking kan men zien in de verdubbeling van de inleggelden bij de spaarbanken in Polen gedurende de laatste 12 maanden, terwijl het aantal spaarders zich verdriedubbeld heeft.

Vredesoproep van de Poolse geestelijkheid aan alle Katholieken ter wereld

In een oproep aan alle Katholieken ter wereld veroordelen 73 Poolse geestelijken — afgevaardigden naar het Eerste Poolse Vredescongres — de oorlogsvoorbereidingen van leidende Amerikaanse politici.

„Indachtig het accoord tussen onze Regering en het Episcopaat", zo gaat de oproep verder, „zullen wij, tezamen met ons volk en aan de zijde van de hartstochtelijke verdedigers van de vrede met alle kracht ervoor opkomen, door Gods woord en daad de agressie te verhinderen."

Ten slotte roepen de Poolse geestelijken hun broeders in de gelove en de gehele Katholieke clerus op, een verbod van het atoomwapen, van de bewapeningswedloop, van de agressie en het gebruik van bruut geweld tegen vrije volken te eisen.

Arbeiders vinden nieuwe, nationale werkmethoden

Het personeel van de hydrometerfabriek in Wrocław, dat met de vervulling van zijn taak voor een half jaar in 5 maanden de eerste plaats veroverde in de onderlinge wedijver tussen 16 bedrijven van de optische en precisie-industrie, heeft in datzelfde tijdsverloop 60 voorstellen tot verbetering van de werkmethoden ingediend, die voor de fabriek een besparing van 16 millioen zloty betekenen.

De eerste Poolse documentaire kleurenfilms

Door de studenten van de staatsfilmhogeschool in Lódż worden op dit ogenblik de eerste Poolse documentaire kleurenfilms vervaardigd, en wel de films „De Masurische meren" en „Meifeest". In het afgelopen jaar hebben de studenten van deze hogeschool gemeenschappelijk 65 korte films. waarvan 43 geluidfilms, geproduceerd.

Na een bezoek aan Polen

Na hun terugkeer van een reis door het land gaven de vertegenwoordigers van de studentenjeugd van Latijns-Amerika en de leden van een Italiaanse jeugddelegatie en van een Franse turnvereniging uiting aan hun grote bewondering voor het huidige Polen.

Behalve een 43 leden omvattende Sowjetrussische boerendelegatie hebben in de laatste weken een delegatie van 20 personen van de Vereniging voor Pools-Franse Vriendschap, Tchechoslowaakse en Nederlandse kunstenaars en schrijvers en Bulgaarse deelnemers aan de vliegtuigmodellenwedstrijd in Poznań, in Polen rondgereisd. Duizenden werkers uit Tchechoslowakije hebben hun vacantie aan de Poolse Oostzeekust doorgebracht.

Premiestelsel in plaats van fooien

Enige tijd geleden heeft men in de Poolse staatsrestaurants de 10% voor de bediening afgeschaft en een volkomen nieuwe loonberekening ingevoerd; deze maatregelen hebben ook een geheel nieuwe verhouding geschapen tussen de gasten en het bedienend personeel.

Het inkomen van het bedienend personeel bestaat nu uit een vast maandsalaris plus premiegeld. De normen, waarboven het premiestelsel begint te werken, betreffen niet de op de cassa aangeslagen bedragen, maar de bediening van een bepaald aantal gerechten. Daardoor wordt de belangstelling niet meer gericht op het serveren van zo duur mogelijke spijzen, maar op de bediening van een zo groot mogelijk aantal gasten en er wordt een waarborg geschapen, dat ook bescheidener bestellingen de hun toekomende aandacht zullen krijgen. Het animeren tot overmatig alcoholverbruik werd voorkomen door de bepaling, dat bestellingen van deze aard slechts bij de premieberekening meegeteld mogen worden, als ze niet meer dan 25% van het totaalbedrag vormen.

Schilderijen komen in verafgelegen gehuchten

Reizende tentoonstellingen van de Poolse musea bereiken tegenwoordig zelfs de meest verwijderde uithoeken van het land.

Op dit ogenblik zijn 27 van dergelijke tentoonstellingen aan de wandel; een collectie „Schilderkunst uit de 19e eeuw" telde

reeds 121.000 bezoekers, een Copernicus-tentoonstelling 109.000. Terwijl in Lublin dezer dagen schilderijen van Poolse en buitenlandse meesters te zien zijn, stromen de inwoners van Łódź naar de tentoonstelling van politieke caricaturen, die reeds in de eerste dagen na de opening 15.000 bezoekers registreerde. Grote belangstelling trekt ook een in Bydgoszcz vertoevende praehistorische en archaeologische tentoonstelling uit het Museum voor Volkenkunde te Poznań.

Zakopane, het herstellingsoord der werkers

In het jaar 1939 waren er in Zakopane 215 pensions, 5 herstellingsoorden, 9 sanatoria en 2 toeristenhotels. Terwijl het aantal pensions in het jaar 1945 tot 45 gedaald was, is het aantal herstellingsoorden (die een groot aantal villa's omvatten) tot 24 gestegen en het neemt nog van jaar op jaar toe, zodat Zakopane in het vorige jaar reeds over 70 herstellingsoorden beschikte. In dit jaar zijn er reeds 104 van zulke herstellingsoorden in bedrijf, waarvan 52 ressorteren onder het arbeidersherstellingsfonds, terwijl de overige door staatsinstellingen en vakorganisaties beheerd worden.

Reeds in 1948 telde men in Zakopane 62.828 genezingzoekenden, d.w.z. ruim 2.000 meer dan in 1938. Dank zij het stijgende aantal herstellingsoorden is het aantal bezoekers in Zakopane tot het nooit tevoren bereikte getal van 105.888 personen gestegen; meer dan de helft hiervan, n.l. 61.663 personen, waren gasten der vacantieoorden, terwijl verder 18.841 patienten van sanatoria waren en de rest particuliere gasten van hotels en pensions. Dagelijks zijn ongeveer 6.000 arbeiders in de herstellingsoorden van Zakopane te gast.

Bekroonde Poolse films

Als beste experimentele film werd tijdens het Festival te Karlove Vary aan de Poolse film „Dwie Brygady", („Twee Brigades") een prijs toegekend, terwijl een tweede Poolse film, „Szeroka Droga" („De brede weg"), een eervolle vermelding kreeg.

De handelsattaché bij de Poolse Legatie in Den Haag, ontvangt dagelijks van 10—1 uur op zijn kantoor, Alexanderstraat 24, Tel. 116164.

Nederlandse Première van de Poolse film

Duivelsravijn

(Czarci Zleb)

Op Zaterdag 28 October zal in Amsterdam de eerste vertoning gegeven worden van de Poolse film Duivelsravijn, waarover wij reeds in het Januari-nummer van dit blad iets geschreven hebben n.a.v. van de Poolse première van deze film. De voorstelling staat onder bescherming van het Poolse gezantschap; zij zal gegeven worden in het Culturele Theater, Tolstraat 160, en begint om 4.15 uur. Zij duurt ongeveer twee uur.

Het verheugt de Vereniging Nederland-Polen zeer, deze film thans aan het Nederlandse publiek te kunnen vertonen. Na wat wij er in Januari reeds over schreven, zal er ongetwijfeld grote belangstelling bestaan voor deze film. De voor velen ontoegankelijke Poolse tekst wordt door Franse opschriften verduidelijkt.

Deze inhoud, het verhaal dus, geeft alle aanleiding om met verschillende facetten van het leven in het nieuwe Polen vertrouwder te raken. Een Poolse aristocraat, in de mening aanspraken te kunnen doen gelden op Poolse kunstschatten, organiseert een bende smokkelaars, die hem moeten helpen deze kostbaarheden over de Poolse grens te smokkelen. Door de eendrachtige samenwerking van bergbewoners (de film speelt in de Hoge Tatra, het grensgebied tussen Polen en Tchecho-Slowakije), en grensbewakers gelukt het de smokkelarij te verhinderen. Het verhaal biedt gelegenheid verschillende maatschappelijke problemen aan te snijden; de film geeft bovendien een beeld van het geheel veranderde leven van Poolse bergbewoners, van de volslagen gewijzigde instelling van de soldaat van het Poolse volksleger, van de goede verstandhouding tussen de Poolse en de Tchechische soldaten, die het hunne bijdragen tot de ontmaskering van de smokkelaarsbende. En tenslotte speelt zich dit alles af temidden van de huiveringwekkende winterse schoonheid van het Hoge Tatra-gebergte.

Alle leden van de Vereniging Nederland-Polen, lezers van ons blad, zullen dezer dagen een uitnodiging voor deze filmvoorstelling ontvangen. Wie belangstellenden zou willen introduceren geve dit tijdig op aan ons secretariaat, J. W. Brouwersplein 7, (tel. 20992), opdat wij hun eveneens een uitnodiging kunnen sturen.

Red.

Polen als suiker exporterend land

Polen neemt tegenwoordig de 4e plaats in onder de wereldproducenten van beetwortelsuiker en is sedert lang een belangrijke exporteur van dit artikel.
Dank zij de uitzonderlijke kracht, waarmee het economisch organisme in Polen zich heeft hersteld, kwam ook het herstel van de suikerindustrie in recordtijd gereed. Reeds tijdens de tweede campagne na de oorlog (1946/47) produceerde de Poolse suikerindustrie een hoeveelheid suiker, die voldoende was voor dekking van de binnenlandse behoefte en die tevens een zeker surplus voor export opleverde.
Polen bezit een goed ontwikkelde productie van eerste kwaliteit beetwortelzaden. Evenals voor de oorlog produceert Polen ook thans de suikerbietzaden niet alleen voor dekking van de binnenlandse behoefte, doch ook voor export.
De Poolse zaden hebben een wereldnaam verworven door het hoge suikergehalte der bieten (ca. 20 %) en de grote opbrengst per ha. Polen biedt wat bodem en klimaat betreft zeer gunstige omstandigheden voor het verbouwen van suikerbieten. De suikerbietenoogst valt in Polen in de maanden September en October; de suikercampagne duurt in het algemeen tot eind December. Het verbouwen van suikerbieten is van grote betekenis voor de landbouw; er bestaat dan ook een begrijpelijke drang tot uitbreiding van deze teelt over een steeds grotere oppervlakte (1945/46: 105.000 ha; 1949/50: 260.000 ha).
Tegelijk met de uitbreiding in oppervlakte trad een stijging van de productiviteit op. Tijdens de laatste vijf campagnes is de gemiddelde opbrengst aan suikerbieten per ha met ca. 80 % gestegen, hetgeen getuigt van het snelle tempo, waarin de Poolse landbouw zich ontwikkelt. In het 6-jarenplan wordt een verdere uitbreiding van de suikerbietenteelt en van de suikerproductie in 't vooruitzicht gesteld.
Naast de stijging van de productie hebben wij tevens te maken met een geleidelijke uitbreiding van het assortiment. In het begin produceerde Polen uitsluitend gewone witte kristalsuiker met een minimum polarisatie van 99.70°; thans worden reeds enige soorten van klontjes gefabriceerd, alsmede geraffineerde kristalsuiker met een polarisatie van 99.85°—99.99°.
Ondanks een snelle stijging van het binnenlands verbruik (het vooroorlogse peil werd met 60 % overschreden), was Polen reeds in de tweede campagne na de oorlog in staat aanzienlijke hoeveelheden suiker te exporteren en zijn oude plaats als exporteur terug te winnen. De export van suiker uit Polen richt zich thans voor een belangrijk deel naar de USSR en de Scandinavische landen, die Polens natuurlijk afzetgebied vormen. Polen exporteert voortreffelijke kwaliteiten suiker en verwerft zich steeds nieuwe afzetgebieden. Afnemers van Poolse suiker zijn, behalve de reeds genoemde landen: Frankrijk, West-Duitsland, Italië, Zwitserland, Oostenrijk, Albanië, Israël, Irak, Transjordanië, IJsland, Uruguay.
De export van de Poolse suiker bedroeg van 1946 tot 1949 (gerekend in ruwe suiker):

1946/47	—	89.000 ton
1947/48	—	161.000 ton
1948/49	—	185.000 ton

De Poolse suikerindustrie levert de volgende kwaliteiten:

1) **Geraffineerde suiker.**
Polarisatie 99.90°—99.99°, vochtgehalte minder dan 0,2 %, asgehalte minder dan 0,015 %.
a. geraffineerd kristal fijn
b. „ „ middel
c. „ „ grof
d. klontjes klein (vierkant)
e. „ middel (onregelmatig gevormd)
f. „ groot (tabletten)

Verpakking van de kristalsuiker. Papier-viscose zakken van een gewicht van 1.000 gr. of nieuwe jute zakken van een gewicht van 800 gr. bevattend 100 kg suiker netto.
Verpakking van de klontjes. Houten kisten, bevattend 50 kg suiker netto, of kartonnen dozen met 25 kg suiker netto.

2) **Gewone witte kristalsuiker.**
Polarisatie 99.80°—99.90°, vochtgehalte minder dan 0.05 %, asgehalte minder dan 0.03 %.
Verpakking. Dezelfde als de geraffineerde kristalsuiker. De Poolse suiker is altijd droog en wit en heeft een voortreffelijke reputatie, zowel in Europa als in het Nabije Oosten.

3) **Melasse.**
Suikergehalte hoger dan 47 %, invert minder dan 1 %, dichtheid volgens de graden van Bryx boven de 77,9 %, reinheidsfactor minder dan 65 %.
De Poolse melasse is een bijzonder waardevolle grondstof voor de bereiding van gist en citroenzuur.
Verpakking. Bij transport over zee wordt de melasse afgeleverd aan een tankschip, bij transport over land in tankwagons. Op speciaal verzoek kan zij ook in metalen vaten worden geleverd.

4) **Gedroogde pulp.**
a) gewone, bevattende: eiwit ca. 8 %, vet ca. 1 %, vocht ca. 8—10 %, cellulose ca. 20 %, suiker ca. 4 %, as ca. 3—6 %, niet-stikstofhoudende factoren ca. 54 %.
b) speciale, bevattende: Fiwit ca. 7 %, vet ca, 1 %, vocht ca. 10 %, cellulose ca. 19 %, suiker tot 10 %, as ca. 3 %, niet-stikstofhoudende factoren ca. 50 %.

Verpakking. Jute of papieren zakken met een inhoud van 100 lbs of 50 lbs. De pulp kan eveneens los worden geëxporteerd. Pulp is een voortreffelijk eiwithoudend veevoer, en van grote waarde voor de veeteelt.

5) **Gedroogde suikerbiet.**
Suikergehalte tot 70 %.
Verpakking. Jute of papieren zakken met inhoud overeenkomstig de wens van de koper.

6) **Algemene condities van verkoop.**
De Handelscentrale van de Suikerindustrie, Exportbureau, voert de verkoop uit op basis van de gemiddelde wereldprijs. De speciale condities van levering en betaling blijven ter bespreking met de koper bij het sluiten van de transactie.
„Cukrozbyt" zendt op verzoek proefmonsters van de gemiddelde kwaliteit van de waar. De firma garandeert een minimum polarisatie van 99,85 % voor geraffineerde kristalsuiker en van 99,7 % voor gewone kristalsuiker.
Verladingshavens bij transport over zee kunnen zijn: Gdynia, Gdańsk, Szczecin, Darłowa, Ustka.
„Cukrozbyt" exporteert alleen artikelen van de beste kwaliteit. De punctuele en correcte uitvoering der bestellingen doet het aantal cliënten van „Cukrozbyt" steeds toenemen en werkt mede tot het verwerven van vaste markten voor de Poolse suiker.
De enige exporteur van de producten der Poolse suikerindustrie is de Handelscentrale van de Suikerindustrie, Exportbureau, Warszawa, A1. Niepodległosci 161, telegramadres Cukrozbyt.
Telefoons: 4-00-80 tot 4-00-88, 2-32-61.
Code: „Bentley's Second Phrase Code."

De Poolse burgerlijke luchtvaart

Een belangrijke stijgende ontwikkeling valt waar te nemen bij de Poolse burgerluchtvaart. In vroeger jaren hielden zich 3 organisaties met de luchtsport bezig, de Luchtvaart-liga, de organisatie „Dienst aan Polen" en de „Poolse aeroclub". Hiervan bezat de Luchtvaartliga met zijn 500.000 leden en een wijdvertakt technisch apparaat, een grote betekenis voor de popularisering van de vliegsport.
Enige tijd geleden verenigden zich de Luchtvaartliga met de Aeroclub en deze beide instanties ondernamen de opleiding voor de luchtvaart in het kader van de „Dienst aan Polen", die het modelbouwen, de zeil- en motorvlucht, alsook het valschermspringen omvat.
Van de zijde van de Staat ontvangt de vliegsport een grootscheepse ondersteuning, terwijl zich anderzijds de vliegeniers zelf, in het kader van het zesjarenplan, in 'dienst stellen van de planmatige economie.
Zo namen de vliegeniers van de luchtvaartvereniging dit jaar deel aan de actie ter bestrijding van de planteninsecten. Voor het verkeersvliegwezen stonden, na het beëindigen van de oorlog, slechts weinig in de Sowjet-Unie aangekochte passagiersvliegtuigen ter beschikking.
In de loop van de volgende jaren, werden na het overwinnen van grote moeilijkheden, alle verwoeste vliegvelden weder opgebouwd en van outillage voorzien. Even intensief werd de opleiding van het vlieg- en grondpersoneel voortgezet. Heden heeft het Poolse vliegwezen een hoge graad van veiligheid bereikt.
De vliegdienst verzorgt de luchtvaartondernemingen van de Staat PLL „LOT". Deze onderhoudt 6 regelmatig bevlogen buitenlandse lijnen naar 11 landen en 8 binnenlandse vliegverbindingen, welke Warszawa met de belangrijkste economische en culturele centra van het land, respectievelijk, deze met elkaar verbindt.
De gezamenlijke lengten van de in Polen bevlogen lijnen bedragen tegenwoordig over de 9.000 km (1938 6.300 km). Er werden in 1949 rond 79.000 passagiers vervoerd, tegenover 57.000 in het jaar 1946 en 35.000 in 1938. Aan vrachten waren het 137.000 kg tegenover 25.000 kg voor de oorlog, terwijl het aantal gevlogen kilometers van 1.36 millioen vóór de oorlog tot 2.5 millioen in 1949 is gestegen.

Mechanisering van de kolenwinnning in Polen

Het gepubliceerde zesjarenplan voor de verdere ontwikkeling van de Poolse economie, voorziet, wat de steenkolenwinning betreft in een toename tot 100 Millioen Ton in het jaar 1955, dat wil zeggen een toename van 36%. Bij de huidige arbeidsprestatie zou de Poolse kolenindustrie 60.000 aanvullende arbeidskrachten moeten inschakelen, teneinde dit Plan ten uitvoer te brengen.
Volgens dit plan echter, zal deze toename niet door verhoging van het aantal arbeiders in de mijnen, doch uitsluitend door de verhoging van de arbeidsprestatie bereikt worden en wel op de wijze van een vergaande mechanisatie. Reeds in het lopende jaar worden daartoe kolenschaafmachines en voorraden stutten, door de mijnwerkers „eendensnavels" genoemd, gebruikt, die 8 tot 12 strekkende meter van de pijler in een laag winnen (afbouwen), terwijl het jongste record van de bekende bouwer Marchiewka 83 strekkende meter per maand bedroeg. Verder werden er laadmachines aan de pijlerwanden in bedrijf gebracht, met een gemiddelde van 17 ton per laag, dat betekent een bijna 2½ maal grotere hoeveelheid als bij het laden met de hand.
Dit jaar zal de werkzaamheid van de mechanische transportmachines in de mijn, tot 5 millioen ton steenkool bedragen, terwijl voor het jaar 1955 een mechanisatie van 65% van de kooltransporten in de mijn is beraamd.
Daarnaast worden reeds nu de eerste gecombineerde schaaf-laad-machines op rupsbanden ingevoerd.
Ter mechanisering van de arbeid in de moeilijke lagen, worden gecombineerde machines voor de kolenwinning van het Sowjet-type „Donbass" gebruikt, die de kolen tussen de steenlagen uithalen, de steenkool breken en op de transportband vervoeren.
Een groep wetenschappelijke werkers van de mijnacademie te Kraków heeft een project uitgewerkt voor de volledige automatisering van het transport in de mijn, d.w.z. voor de centralisering van de wissel- en signaalinstallaties, alsook voor de automatische koppeling van de wagons, een methode welke nog dit jaar in een van de grotere groeven „Polska" ingevoerd wordt.
Zoals de Vice-Minister van mijnbouw, Ingenieur Mieczyslaw, aan de pers bekend maakte, steunt het zesjarenplan der technische reconstructie van de Poolse mijnbouw op de ervaringen van de Sowjet-Unie. Ook de bouw van machines voor kolenwinning en transport zijn gebaseerd op de Sowjet-voorbeelden.